

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Tomáše Rychlého a Mgr. Michala Bobka v právní věci žalobce: **J. P.**, proti žalované: **Vězeňská služba České republiky, Věznice Horní Slavkov**, se sídlem Hasičská 785, Horní Slavkov, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 13. 4. 2022, č. j. 55 A 11/2022 – 28,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

[1] Žalobou podanou u Krajského soudu v Plzni (dále jen „krajský soud“) se žalobce domáhal zrušení rozhodnutí 1. zástupce ředitele žalované ze dne 24. 1. 2022, č. j. VS-210624/ČJ-2021-800832-KŘO-T, kterým byla zamítnuta jeho stížnost proti rozhodnutí vedoucího oddělení výkonu trestu žalované ze dne 18. 1. 2022, č. j. VS-210624/ČJ-2021-800832-KŘO-T. Tímto rozhodnutím byl žalobci pro porušení § 28 odst. 3 písm. b) zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o výkonu trestu odnětí svobody“) uložen kázeňský trest – celodenní umístění do uzavřeného oddělení na dobu 20 dní nepodmíněně. Žalobce současně požádal o přiznání osvobození od soudních poplatků a návrh na ustanovení zástupce. Za účelem posouzení této žádosti krajský soud žalobce vyzval k prokázání jeho osobních a majetkových poměrů cestou „*Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce*“ (dále jen „prohlášení“).

[2] Žalobce v reakci na tuto výzvu zaslal krajskému soudu čestné prohlášení, ve kterém uvedl, že nevlastní žádný majetek „*patrné hodnoty*“, je svobodný, bezdětný, ve výkonu trestu odnětí svobody pracuje za minimální mzdu. U žalovaného zároveň nemá možnost nic kopírovat ani množit jakékoliv listiny vztahující se k žalobní věci. Vysvětlil, že Česká advokátní komora rozhodla, že mu již nebude pomáhat dle § 18 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii a nemá jiné možnosti než „*trvat na svých návrzích*“. K žádosti doložil vyplněný tiskopis prohlášení, ve kterém doplnil, že v rámci výkonu trestu odnětí svobody je zařazen na pracovní pozici montážní dělník, přičemž žalovaná ho odmítá zařadit na lépe placenou práci. Přílohou vyplněného formuláře doložil mzdový list za období 1/2022 a 2/2022.

[3] Krajský soud žádosti o osvobození od soudních poplatků z větší zčásti vyhověl a žalobce od poplatkové povinnosti v rozsahu 90 % osvobodil. Vyšel přitom ze zjištění, že žalobce ve výkonu trestu pracuje na pozici montážního dělníka. Dle dokladů, jež předložila žalovaná, činí jeho měsíční příjem ze zaměstnání za období 9/2021 – 2/2022 částku 2 842 Kč. Ze mzdy mu ve stejném období byly zároveň prováděny srážky označené jako „*Nábrada VT*“ a „*Pohledávky*“ ve výši 653 Kč a 1 391 Kč měsíčně, tj. celkem 2 044 Kč měsíčně. Žalobci tak po provedených srážkách zbývalo 798 Kč. Dle tvrzení žalované měl žalobce ke dni 21. 3. 2022 k dispozici ke své osobní potřebě částku ve výši 2 987 Kč. Krajský soud dospěl k názoru, že poměry žalobce odůvodňují jeho osvobození od soudních poplatků ve výše uvedeném rozsahu. Částka soudního poplatku po tomto osvobození se krajskému soudu jeví jako přiměřená poměrům žalobce, když vyjadřuje právě tu míru, která zajistí, aby žalobce nesl alespoň část nákladů spojených s vedením řízení o jeho žalobě, a zároveň pro něj nebude představovat materiální riziko resp. překážku v přístupu k soudu. Základní potřeby žalobce jakožto vězně jsou přitom zajištěny státem. Co se týče návrhu na ustanovení zástupce, krajský soud uvedl, že mu je z úřední činnosti známo, že žalobce vede na úseku správního soudnictví další spory týkající se kázeňských trestů v rámci výkonu trestu odnětí svobody a dokáže se v tomto směru orientovat. Ovládá český jazyk, je schopen se srozumitelně vyjadřovat a reagovat na výzvy soudu. Dospěl tudíž k názoru, že žalobce je schopen bránit svá práva před soudem sám a ustanovení zástupce není v projednávané věci k ochraně jeho práv nezbytně třeba. Jeho žádost proto v tomto směru zamítl.

[4] Žalobce (dále též „*stěžovatel*“) se proti usnesení krajského soudu bránil kasační stížností. Argumentoval, že ve výkonu trestu odnětí svobody sice pracuje, nicméně jeho výdělek neodpovídá výdělku zaměstnance pracujícího v běžném pracovním poměru. V návaznosti na závěr krajského soudu o tom, že disponuje částkou ve výši 2 987 Kč, obsáhle popsal svou sociální situaci. Vysvětlil, že po ukončení výkonu trestu bude osobou bez domova. Nadto je zatížený exekucemi a částka odpovídající 10 % požadovaného soudního poplatku mu tak bude chybět. Zmínil i existenci jiných soudních sporů na úseku správního soudnictví, přičemž trvá na tom, že žalovaný poškozují jeho práva. Dále uvedl, že za stejné sociální situace jej Nejvyšší správní soud v řízení o předchozích kasačních stížnostech od povinnosti hradit soudní poplatek zprostil. Uvedl, že krajský soud upozornil na takové konkrétní rozhodnutí, přičemž ten na tyto námitky nereagoval. Ve vztahu k závěru krajského soudu o tom, že je schopen bránit svá práva před soudem sám a ustanovení zástupce není v projednávané věci k ochraně jeho práv nezbytně třeba, se stěžovatel omezil na tvrzení, že „*bylo v zájmu soudu I. stupně, aby byl v této situaci žalobce právně zastoupen*“. Stěžovatel ale žádnou konkrétní argumentaci v této souvislosti neuvádí.

pokračování

[5] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal též, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti [§ 109 odst. 3 a 4 soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „s. ř. s.“)].

[6] Nejvyšší správní soud předně uvádí, že podáním kasační stížnosti proti procesnímu rozhodnutí krajského soudu (s výjimkou procesního rozhodnutí, kterým se řízení o žalobě končí) nevzniká stěžovateli poplatková povinnost (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014-19, č. 3271/2015 Sb. NSS). Napadené rozhodnutí nepochybně právě takovým procesním rozhodnutím je, zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost tudíž Nejvyšší správní soud nepožadoval. Ze stejných důvodů netrval Nejvyšší správní soud ani na povinném zastoupení advokátem (tamtéž, bod [29]).

[7] Kasační stížnost není důvodná.

[8] Z doplnění kasační stížnosti je zřejmé, že stěžovatel se domáhá zrušení celého napadeného usnesení. K odůvodnění, jež se týká jeho žádosti o ustanovení zástupce, však nepřednáší konkrétní kasační argumentaci. S ohledem na uvedené se tak Nejvyšší správní soud zabýval pouze otázkou, zda krajský soud postupoval správně, pokud stěžovatele v řízení o podané žalobě od soudních poplatků plně neosvobodil.

[9] Podle § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), *účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti*“

[10] Z citovaného ustanovení zákona vyplývá, že úplné osvobození od poplatku lze přiznat pouze účastníkovi, který doloží existenci zvlášť závažných důvodů pro tento výjimečný postup soudu. Nejvyšší správní soud se zcela ztotožňuje s východisky, která krajský soud popsal pod body 8 až 10 napadeného usnesení, že úplné osvobození od soudních poplatků, jehož se stěžovatel v daném případě domáhá, je podle současné právní úpravy (po novelizaci provedené zákonem č. 303/2011 Sb.) institutem výjimečným, přičemž přímo ze zákona vyplývá, že pro ně musejí být dány zvlášť závažné důvody. Z důvodové zprávy k novele soudního řádu správního provedené zákonem č. 303/2011 Sb. (na kterou ostatně správně odkázal i krajský soud) vyplývá, že tato změna byla „motivována snahou o to, aby se účastník, který nemá dostatek prostředků na zaplacení soudních poplatků v plné výši, podílel alespoň drobnou částkou, kterou je schopen zaplatit, na nákladech soudního řízení“. Je tudíž žádoucí účastníka řízení osvobodit jen částečně, lze-li po něm spravedlivě požadovat, aby byl jen z určité části poplatkovou povinností splnil (usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, č. 2099/2010 Sb. NSS).

[11] Ze skutečností tvrzených a doložených stěžovatelem vyplývá, že ve výkonu trestu odnětí svobody pracuje na pozici montážního dělníka, za což pobíral za období 9/2021 – 2/2022 Kč odměnu 2 842 Kč. Nevlastní majetek větší hodnoty. Jeho výdaje spočívají v nákladech za výkon trestu odnětí svobody ve výši 653 Kč a úhradu pohledávek ve výši 1 391 Kč a dle sdělení žalované měl žalobce ke dni 21. 3. 2022 k dispozici ke své osobní potřebě částku ve výši 2 987 Kč. Stěžovateli lze přisvědčit, že jeho příjem z výdělečné činnosti není vysoký a neodpovídá výdělkům dosahovaným v běžném pracovním poměru. Krajský soud nicméně zohlednil, že stěžovatel má ve výkonu trestu odnětí svobody zajištěno bydlení a stravu a na jeho osobním kontě se nachází byť nízký, ale kladný zůstatek. Dospěl tedy k závěru, že i v případě, kdy stěžovatel alespoň symbolickou část soudního poplatku zaplatí, nemůže to pro něj znamenat materiální riziko, neboť jeho základní potřeby coby vězně jsou zajištěny státem.

[12] Dle Nejvyššího správního soudu krajský soud v projednávaném případě dostal požadavkům na dostatečné odůvodnění napadeného usnesení a nepochybil v závěru, že příjmy stěžovatele sice nejsou vzhledem k jeho nezbytným výdajům a jeho celkové majetkové situaci dostatečné (a proto bylo důvodné stěžovatele osvobodit od soudních poplatků zčásti), avšak zároveň mu zůstatek finančních prostředků dovoluje, aby se alespoň nepatrnou, symbolickou částkou, která v projednávaném případě činí 300 Kč (10 % z částky 3 000 Kč), podílel na „financování“ jím vyvolaného soudního řízení. Nejvyšší správní soud v této souvislosti odkazuje také na závěry obsažené v rozsudku ze dne 15. 5. 2013, č. j. 6 As 75/2013 - 18, bod [15], týkající se mantinelů soudcovského uvážení ve věcech osvobozování od soudních poplatků: *„Je třeba připustit, že v otázkách částečného osvobození od soudních poplatků bude již z povahy věci vždy přítomna jistá míra uvážení toho kterého předsedy senátu. Udrží-li se toto uvážení v zákonných mezích a bude odpovídat skutkovým okolnostem, nemůže být samo užití soudcovského uvážení důvodem pro zrušení přijatého usnesení o osvobození od soudních poplatků Nejvyšším správním soudem.“* V souzeném případě soudcovské uvážení z těchto mantinelů dle Nejvyššího správního soudu nevybočilo.

[13] Pokud stěžovatel uvádí, že Nejvyšší správní soud jej v minulosti od úhrady soudního poplatku osvobodil, lze odkázat na výše uvedené soudcovské uvážení a zejména na skutečnost, že soud rozhoduje vždy s ohledem na aktuální sociální situaci stěžovatele, kterou je povinen sám prokázat a doložit. Jak bylo uvedeno výše, Nejvyšší správní soud v této souvislosti pochybení krajského soudu neshledal. Pokud stěžovatel dále tvrdí, že krajský soud upozornil na existenci konkrétních rozhodnutí, přičemž ten na jeho námitky nereagoval, nelze této argumentaci rovněž přisvědčit. V prohlášení doloženém na výzvu krajského soudu stěžovatel totiž na žádná konkrétní rozhodnutí o jeho dřívějším osvobození od soudního poplatku neodkázal.

[14] Závěrem Nejvyšší správní soud doplňuje, že vyvolal-li stěžovatel soudní řízení v důsledku přesvědčení o důvodnosti podané žaloby, bude mu v případě úspěchu ve věci jím zaplacená část soudního poplatku následně žalovanou uhrazena v rámci náhrady nákladů soudního řízení. Podílení se na úhradě soudního poplatku je tedy současně i výrazem víry navrhovatele v úspěšnost jím vyvolaného soudního sporu.

pokračování

[15] Nejvyšší správní soud tak uzavírá, že napadené usnesení krajského soudu je zákonné, a proto kasační stížnost proti němu podanou podle § 110 odst. 1, *in fine*, s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

[16] Výrok o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti se opírá o § 60 odst. 1 s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení ze zákona. Žalovaná nebyla účastníkem řízení o této kasační stížnosti, proto soud o jeho nákladech nerozhodoval.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 17. října 2022

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu